

Versiune anonimată

C-35/22 - 1

Cauza C-35/22

Cerere de decizie preliminară

Data depunerii:

17 ianuarie 2022

Instanța de trimitere:

Audiencia Provincial de Málaga (Spania)

Data deciziei de trimitere:

14 decembrie 2021

Apelantă:

Cajasur Banco, S. A.

Intimați:

JO

IM

SECCION N.º 6 DE LA AUDIENCIA PROVINCIAL

[SECCIÓN 6-A A CURTII PROVINCIALE DIN MÁLAGA]

[omissis]

[omissis] [Identificarea instanței de trimitere, a părților și a reprezentanților lor]

I. SITUACIÓN DE FACTO

ÎN PRIMUL RÂND: *Prin hotărârea din 2 martie 2020 pronunțată de Juzgado de Primera Instancia 18 bis de Málaga [Tribunalul de Primă Instanță 18 bis din Málaga] în procedura [omissis], s-au dispus următoarele:*

„În lumina considerațiilor anterioare, ADMITE cererea formulată de doamna IM și de domnul JO [omissis] aferentă ACȚIUNII ÎN ANULAREA CONDIȚIILOR CONTRACTUALE GENERALE și RESTITUIREA UNOR PLĂȚI, introdusă împotriva entității CAJASUR BANCO, S. A., SOCIETATE UNIPERSONALĂ, [omissis] și, în consecință, dispune:

- **CONSTATĂ NULITATEA** „clauzei privind cheltuielile” incluse în contractul de ÎMPRUMUT IPOTECAR care leagă părțile – și anume, clauza a cincea referitoare la cheltuielile aferente garanției ipotecare –,

- **OBLIGĂ** pârâta la PLATA către reclamanți a SUMEI de 488,69 euro cu titlu de taxe notariale (50 % din suma solicitată inițial), costuri de administrare (50 % din suma solicitată inițial) și cheltuieli de înregistrare (100 %), cu excepția taxei de timbru, toate acestea în condițiile menționate, la care se adaugă dobânzile legale prevăzute la articolul 1896 din Codul civil, datorate de la data plății, fără a aduce atingere dispozițiilor articolului 576 din Codul de procedură civilă.

- **OBLIGĂ** pârâta să ELIMINE din contract clauza contractuală menționată în termenii expuși.

- **DISPUNE** menținerea în rest a contractului în cauză.

- **OBLIGĂ** pârâta la plata CHELTUIELILOR DE JUDECATĂ.”

ÎN AL DOILEA RÂND: Hotărârea respectivă a fost atacată cu apel, care a primit termen pentru deliberare, votare și pronunțare la data de 8 februarie 2022.

ÎN AL TREILEA RÂND: Apelul menționat vizează exclusiv partea din dispozitivul hotărârii referitoare la obligarea pârâtei la plata cheltuielilor de judecată, în conformitate cu articolul 395 din LEC-1/2000 [Legea 1/2000 din 7 ianuarie 2000 privind Codul de procedură civilă, denumită în continuare „LEC”].

ÎN AL PATRULEA RÂND: Cu titlu preliminar, părțile au fost notificate pentru a-și exprima punctul de vedere cu privire la oportunitatea sesizării Curții de Justiție a Uniunii Europene cu o cerere de decizie preliminară, în lumina jurisprudenței recente a Tribunal Supremo [Curtea Supremă, Spania] stabilite, printre altele, în hotărârea Tribunal Supremo (denumită în continuare „STS”), Civil sección 1 [Secția I civilă], din 8 iunie 2021 (ROJ: STS 2295/2021), în STS din 22 septembrie 2021 (ROJ:STS 3421/2021) și în STS din 22 septembrie 2021 (ROJ:STS 3413/2021).

ÎN AL CINCILEA RÂND: [omissis] [Instanța de trimitere decide să adreseze prezenta cerere de decizie preliminară]

II. ÎN DREPT

În primul rând: Delimitarea obiectului apelului

- 1 Prezenta procedură are la bază constatarea nulității unei clauze (clauza privind cheltuielile) ca urmare a caracterului său abuziv, clauză care este inclusă în contractul de împrumut ipotecar încheiat între părți, una dintre acestea (împrumutatul) fiind un consumator, astfel încât sunt aplicabile Directiva 93/13/CEE, legislația spaniolă în materia protecției consumatorilor și utilizatorilor 1/2007 [Decretul legislativ regal 1/2007 din 15 noiembrie 2007 de aprobare a textului consolidat al Legii generale privind protecția consumatorilor și a utilizatorilor și al altor legi complementare] și LCGC-7/1998 [Legea nr. 7/1998 din 13 aprilie 1998 privind condițiile contractuale generale].
- 2 Consumatorul a introdus o acțiune în justiție, iar pârâta a recunoscut pretențiile acestuia, părțile convenind să se achite o sumă mai mică decât cea solicitată inițial. Cu alte cuvinte, pârâta a recunoscut pretențiile consumatorului în ceea ce privește caracterul abuziv al clauzei, însă a refuzat să achite în totalitate suma rezultată din nulitatea sa. Hotărârea face trimitere la recunoașterea respectivă și la sumele pe care le-ar fi recunoscut pârâta.
- 3 Cu toate acestea, prin hotărârea atacată, pârâta a fost obligată la plata cheltuielilor de judecată pentru motivul că, în pofida recunoașterii sale, era vorba despre o admitere substanțială a cererii.
- 4 Articolul 395 din LEC, care reglementează procedura recunoașterii în Spania, prevede următoarele:

Articolul 395. Obligarea la plata cheltuielilor de judecată în cazul recunoașterii

1. În cazul în care pârâțul recunoaște pretențiile reclamantului înainte de a formula întâmpinare, acesta nu va fi obligat la plata cheltuielilor de judecată, cu excepția situației în care instanța, în urma unei motivări adecvate, constată reaua-credință a pârâțului.

Se consideră că, în orice caz, există reaua-credință atunci când, înainte de introducerea unei acțiuni în justiție, pârâțului i s-a notificat o somație de plată credibilă și motivată sau atunci când s-a inițiat o procedură de mediere ori i s-a adresat o cerere de conciliere.

2. În cazul în care recunoașterea are loc după formularea întâmpinării, se aplică alineatul (1) al articolului anterior.

În al doilea rând: Jurisprudența recentă a Tribunal Supremo [Curtea Supremă] din Spania

- 5 În ceea ce privește recunoașterea în cazul unor chestiuni concrete referitoare la condițiile generale din contractele încheiate cu consumatorii, Tribunal Supremo

[Curtea Supremă] spaniol a pronunțat recent următoarele hotărâri: STS, Civil sección 1 [Secția 1 civilă], din 8 iunie 2021 (ROJ: STS 2295/2021), STS din 22 septembrie 2021 – ROJ:STS 3421/2021 și STS din 22 septembrie 2021 – ROJ: STS 3413/2021.

- 6 Prima dintre acestea, din 8 iunie 2021, se referă la o situație de obligare la plata cheltuielilor de judecată în cazul recunoașterii de către pârât atunci când a fost notificat în prealabil cu o somație de plată (articolul 395 alineatul 1 din Codul civil) și face trimitere la STS 131/2021 din 9 martie 2021. În contextul interpretării situației respective pornind de la somația prealabilă adresată instituției financiare, însă în situația în care s-a introdus o acțiune înainte de împlinirea termenului stabilit în aceasta și în care instituția financiară a recunoscut ulterior pretențiile, hotărârea menționată consideră că articolul 395 din LEC trebuie interpretat în sensul că nu există rea-credință din partea pârâtei și, prin urmare, nu ar trebui să fie obligată la plata cheltuielilor de judecată.
- 7 În cea de a doua hotărâre, din 22 septembrie 2021, jurisprudența aplicabilă în situația prevăzută la articolul 395 este prezentată în același mod ca în celelalte hotărâri supuse analizei:

„După cum am arătat în hotărârea noastră 131/2021 din 9 martie 2021, unul dintre scopurile dispoziției citate este de a încuraja soluționarea extrajudiciară a litigiilor. Potențialul reclamant este încurajat să găsească o soluție pentru litigiu fără a recurge la instanțe, astfel încât, atunci când a încercat să rezolve litigiul pe cale extrajudiciară înainte de a introduce o acțiune în justiție și nu a obținut un răspuns satisfăcător la cererea sa, dacă partea cu care se află în conflict recunoaște pretențiile sale, se va considera că aceasta a dat dovadă de rea-credință și va fi obligată la plata cheltuielilor de judecată. Dimpotrivă, în cazul în care se introduce o acțiune în justiție fără să se fi încercat în prealabil soluționarea extrajudiciară prin intermediul unei «somații credibile și motivate», prin inițierea unei proceduri de mediere sau prin depunerea unei cereri de conciliere, există riscul ca acesta să fie obligat să suporte propriile cheltuieli de judecată dacă pârâtul recunoaște pretențiile înainte de a formula întâmpinare, deoarece, pentru a încuraja recunoașterea (care accelerează soluționarea conflictelor și eliberează administrarea justiției de obligația de a își folosi resursele în litigii în care nu sunt necesare), legea scutește pârâtul care recunoaște pretențiile fără a acționa cu rea-credință de plata cheltuielilor de judecată. În acest mod, potențialul pârât este de asemenea încurajat să soluționeze litigiul pe cale extrajudiciară, deoarece, dacă nu răspunde la somația extrajudiciară formulată de viitorul reclamant și acesta din urmă este nevoit să introducă o acțiune în justiție, în cazul în care pârâtul recunoaște pretențiile reclamantului, va fi obligat la plata cheltuielilor de judecată, deoarece se consideră că a acționat cu rea-credință. 4.- Articolul 395 alineatul 1 din LEC, aplicabil *ratione temporis*, nu este contrar dreptului Uniunii, nici chiar atunci când se aplică în litigii privind clauze abuzive. Principiul protecției consumatorilor, printre ale cărui fațete se numără caracterul efectiv al protecției împotriva clauzelor abuzive care rezultă din Directiva 93/13/CEE, trebuie să fie conciliat cu alte principii ale dreptului Uniunii, precum cel al asigurării unei bune

administrării a justiției, care este esențial pentru caracterul efectiv al principiului statului de drept, care constituie unul dintre pilonii ordinii juridice a Uniunii Europene. 5.- Una dintre fațetele principiului bunei administrări a justiției constă în a asigura că resursele instanțelor, care sunt întotdeauna limitate, sunt utilizate pentru a soluționa cauze care necesită în mod inevitabil o soluție judiciară, deoarece nu este posibilă găsirea unei soluții extrajudiciare. Astfel, cauzele care pot fi soluționate pe cale extrajudiciară nu vor consuma timpul și resursele care trebuie dedicate cauzelor în care intervenția puterii judecătorești este indispensabilă. 6.- Pe de altă parte, acest lucru este de asemenea în avantajul consumatorului, deoarece litigiile reprezintă o modalitate lentă, costisitoare și riscantă (expirarea unui termen, decăderea din termenele procedurale etc.) de soluționare a conflictelor în care este implicat. 7.- Aceste motive explică angajamentul ferm al Uniunii Europene de a încuraja soluționarea extrajudiciară a litigiilor, inclusiv a celor în materie de consum, angajament care se reflectă în reglementări precum Regulamentul (UE) nr. 524/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 21 mai 2013 privind soluționarea online a litigiilor în materie de consum sau Directiva 2013/11/UE a Parlamentului European și a Consiliului, tot din 21 mai 2013, privind soluționarea alternativă a litigiilor în materie de consum.”

- 8 În această hotărâre se explică în mod clar că, în cazul în care se introduce o acțiune în justiție fără să se fi încercat în prealabil soluționarea extrajudiciară prin intermediul unei „somații credibile și motivate”, prin inițierea unei proceduri de mediere sau prin depunerea unei cereri de conciliere, există riscul ca reclamantul să fie obligat să suporte propriile cheltuieli de judecată dacă pârâtul recunoaște pretențiile acestuia înainte de a formula întâmpinare. Cu alte cuvinte, obligarea la plata cheltuielilor de judecată în cadrul unei proceduri va fi determinată, în cazul recunoașterii, în funcție de următoarele aspecte: 1. Dacă banca a fost somată și nu a răspuns, în cazul în care se introduce o acțiune în justiție banca ar putea fi obligată la plata cheltuielilor de judecată. 2. Dacă banca a fost somată, însă nu i s-a acordat suficient timp pentru a răspunde, ea nu va fi obligată la plata cheltuielilor de judecată aferente procedurii ulterioare contencioase. 3. Dacă banca nu a fost somată și se introduce direct o acțiune în justiție, aceasta nu va fi obligată la plata cheltuielilor aferente procedurii contencioase dacă recunoaște pretențiile reclamantului.
- 9 Cea de a treia hotărâre menționată consolidează sistemul pe care l-am descris.

În al treilea rând: Aprecieria instanței de trimitere și întrebările pe care dorește să le adreseze

- 10 În lumina tuturor considerațiilor anterioare, ar rezulta că jurisprudența constantă a Tribunal Supremo [Curtea Supremă] spaniol a fost în sensul de a obliga pârâtul (instituția financiară) la plata cheltuielilor de judecată în cazul condițiilor contractuale generale în funcție de aspectul dacă a existat sau nu o cerere adresată instituției financiare, prealabilă inițierii unei proceduri judiciare. Astfel, dacă a existat o cerere prealabilă pe care instituția financiară nu a soluționat-o, iar ulterior

se introduce o acțiune în justiție, se va dispune obligarea acesteia la plata cheltuielilor de judecată chiar dacă recunoaște pretențiile reclamantului. Dacă nu a existat însă o cerere prealabilă și, în urma inițierii procedurii judiciare, instituția financiară recunoaște pretențiile, aceasta nu va fi obligată la plata cheltuielilor de judecată, deoarece nu a existat rea-credință.

- 11 Considerațiile anterioare ar putea aduce atingere în primul rând dreptului la o cale de atac efectivă (articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene 2000/C-364/01), condiționând dreptul de a introduce o acțiune în justiție și dreptul la despăgubirea integrală de efectuarea unor demersuri extrajudiciare prealabile obligatorii. Astfel, pentru a fi despăgubit integral, consumatorul trebuie să efectueze în prealabil demersuri extrajudiciare prealabile, fără a putea recurge direct la o procedură judiciară, deoarece, în cazul recunoașterii pretențiilor sale, nu va fi despăgubit pentru cheltuielile aferente acesteia, nici chiar atunci când este vorba despre clauze abuzive care nu au caracter obligatoriu. Astfel cum a subliniat CJUE (cauza C-243/08, Pannon GSM, punctul 28), caracterul neobligatoriu nu poate depinde de aspectul dacă sau de momentul în care un consumator a invocat caracterul abuziv al unei anumite clauze contractuale sau a contestat validitatea acesteia, așa cum a confirmat Curtea atunci când a statuat că „[...] articolul 6 alineatul (1) din directivă trebuie interpretat în sensul că o clauză contractuală abuzivă nu creează obligații pentru consumator și că nu este necesar în acest sens ca respectivul consumator să fi contestat în prealabil cu succes o astfel de clauză”.
- 12 În mod similar, interpretarea dată ar putea aduce atingere dreptului consumatorului la o despăgubire integrală, deoarece îl obligă să formuleze o somație prealabilă inițierii unei proceduri judiciare pentru a se asigura că obține despăgubirea respectivă [articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE]. În STS din 8 iunie 2021 menționată se arată următoarele: „Obligația consumatorului de a formula în prealabil o somație extrajudiciară în condiții și în termene care să permită părții solicitate să dea un răspuns satisfăcător, astfel încât, în cazul în care pârâul dă curs cererii, consumatorul să nu fie nevoit să suporte propriile cheltuieli de judecată, nu constituie un obstacol disproporționat în calea caracterului efectiv al Directivei 93/13/CEE și, concret, nu împiedică posibilitatea consumatorului de a nu fi ținut de clauza abuzivă fără să fie nevoit să achite onorariile avocatului sau ale procurator, deoarece nu face imposibilă în practică și nici excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite consumatorului de directivă, fiind o cerință ușor de respectat”.
- 13 Aspectele anterioare sunt influențate de faptul că tipul de clauză supus examinării a fost deja declarat nul prin STS din 23 decembrie 2015 și, deși consecințele nulității respective au fost stabilite de jurisprudența Tribunal Supremo [Curtea Supremă], cel puțin parțial, jurisprudența este constantă de mai mulți ani (de exemplu, referitor la faptul că banca trebuia să își asume în totalitate cheltuielile de înregistrare și jumătate din taxele notariale) în ceea ce privește consecințele acelei nulități. În aceste condiții, abordarea instituțiilor de credit nu este de a despăgubi consumatorul în cazul unei clauze despre care se cunoaște că este nulă, ci de a aștepta ca acesta să introducă o acțiune în justiție (cu plata subsecventă a

onorariilor avocatului și ale procurador) și de a recunoaște pretențiile consumatorului, cu consecința de a nu fi obligate să plătească cheltuielile aferente procedurii în lipsa unei somații prealabile. Astfel, s-ar încălca din nou principiul despăgubirii integrale, în privința căruia Hotărârea CJUE din 21 decembrie 2016 a statuat că: „Rezultă din considerațiile care precedă că articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că este necesar să se considere, în principiu, că o clauză contractuală declarată abuzivă nu a existat niciodată, astfel încât aceasta nu poate avea efect în ceea ce privește consumatorul. Prin urmare, constatarea pe cale judecătorească a caracterului abuziv al unei astfel de clauze trebuie, în principiu, să aibă drept consecință restabilirea în drept și în fapt a situației în care s- ar găsi consumatorul în lipsa clauzei respective”.

- 14 Trebuie precizat că, în conformitate cu norma de drept intern – articolul 395 din LEC, menționat anterior – se consideră că există rea-credință în cazul în care, înainte de introducerea acțiunii în justiție, pârâtului i s-a notificat o somație de plată credibilă și justificată; acest lucru nu implică însă că reaua-credință poate decurge și din alte acțiuni ale pârâtului, precum faptul de a cunoaște caracterul abuziv al unei clauze și de a nu adopta un comportament proactiv pentru a elimina consecințele sale și pentru a despăgubi consumatorul, așteptând să fie acționat în justiție de către acesta din urmă și fiind conștient că, în lipsa unei somații extrajudiciare, nu va trebui să plătească cheltuielile de judecată, sau chiar așteptând să se formuleze somația extrajudiciară pentru a restabili situația de abuz cauzată de o clauză despre care se cunoaște că este nulă.

- 15 [omissis]

[omissis] [Transcrierea literală a întrebărilor preliminare prezentate în continuare]

INSTANȚA DE TRIMITERE DISPUNE SESIZAREA CURȚII DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE CU O CERERE DE DECIZIE PRELIMINARĂ, adresând următoarele întrebări:

1) Este contrar dreptului la o cale de atac efectivă și articolului 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene să se impună consumatorului să formuleze o cerere extrajudiciară înainte de a recurge la o procedură judiciară, pentru ca declararea nulității unei anumite clauze contractuale generale ca urmare a caracterului său abuziv să producă toate efectele compensatorii (inclusiv cheltuielile aferente procedurii judiciare) ale nulității respective, în conformitate cu articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 17 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii?

2) Este conformă cu dreptul la o despăgubire integrală și cu caracterul efectiv al dreptului Uniunii Europene și al articolului 6 alineatul (1) din directiva menționată stabilirea unui criteriu privind obligarea la plata cheltuielilor de judecată (inclusiv a cheltuielilor aferente procedurii) în funcție de existența unei cereri extrajudiciare prealabile formulate de

consumator împotriva instituției financiare în vederea eliminării clauzei respective?

[*omissis*]

[*omissis*] [Suspendarea procedurii naționale și formule procedurale finale]

DOCUMENT DE LUCRU